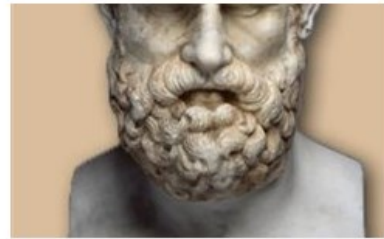

Η στροφή της ποίησης προς το «εδώ» και το «τώρα»

Αρχαία ελληνική λογοτεχνία: Αρχίλοχος, ο αρχηγέτης της ελληνικής λυρικής ποίησης (Μέρος Α')

Δημοσίευση: 07 Δεκ 2017, 12:34

Ο Αρχίλοχος, ένας από τους σπουδαιότερους αρχαίους ποιητές

Ο αρχηγέτης της ελληνικής λυρικής ποίησης, ο **Αρχίλοχος**, ένας από τους σπουδαιότερους αρχαίους ποιητές, γεννήθηκε στην Πάρο. Ο πατέρας του, ο Τελεσικλής, ανήκε σε αριστοκρατικό γένος — σύμφωνα με τον Παιανία, Τελεσικλής ονομαζόταν και ο προπάππος του ποιητή, που υπήρξε ιδρυτής παριανής αποικίας στη Θάσο. Όμως, η μητέρα του, η Ενπιώ, ήταν δούλη, σύμφωνα με όσα αναφέρει ο ίδιος ο Αρχίλοχος.

Ο διαμορφωτής της ιαμβικής ποίησης εγκατέλειψε την Πάρο λόγω πείνας και μετέβη στη Θάσο, όπου εξασφάλιζε τα αναγκαία προς το ζην ως ξενιτεμένος μισθοφόρος. Γεύτηκε τη σκληρή και πικρή ζωή του στρατιώτη, μάλλον ταξίδεψε περισσότερο απ' όσο μπορούμε να υποθέσουμε και σκοτώθηκε σε μάχη εναντίον των Ναξίων.

Όσον αφορά την εποχή στην οποία έζησε και έγραψε ο Αρχίλοχος, είναι βέβαιο ότι αυτή πρέπει να τοποθετηθεί στα μέσα του 7ου αιώνα π.Χ.,

καθώς στους στίχους του γίνεται λόγος για έκλειψη ηλίου, που γνωρίζουμε ότι έλαβε χώρα στις 6 Απριλίου του 648 π.Χ. Μια άλλη μαρτυρία για την εποχή στην οποία έζησε είναι η μνεία του βασιλιά της Λυδίας Γύγη, που απεβίωσε περί τα μέσα του 7ου αιώνα π.Χ.

Επομένως, ο Αρχίλοχος έζησε και συνέθεσε τα ποιήματά του στην εποχή του μεγάλου αποικισμού, σε μια εποχή ανακατατάξεων, κατά την οποία τέθηκε υπό αμφισβήτηση η θέση της αριστοκρατίας, διευρύνθηκε το εμπόριο και απέκτησαν διαφορετική μορφή οι ανθρώπινες σχέσεις.

Ο Αρχίλοχος υπήρξε ο πρώτος ποιητής που έστρεψε την ποίηση από το έπος και τη μυθική παράδοση στην **ανθρώπινη μοίρα**, στο «**εδώ**» και στο «**τώρα**», ο πρώτος ποιητής που κατόρθωσε να αποδεσμευτεί από τη βαρύτερη ποιητική κληρονομιά του επικού κόσμου, ενόσω βρισκόταν μάλιστα κάτω από την άμεση επίδρασή του.

Το έργο του Αρχιλόχου συνιστά την πρώτη αποφασιστική **τομή στην αρχαία ποίηση**. Ο ποιητής αναλύει την επίπονη ζωή του ανθρώπου, ερμηνεύει την ανθρώπινη μοίρα, που είναι και προσωπική του μοίρα. Οι σωζόμενοι στίχοι του απηχούν βιώματα της προσωπικής του ζωής, εκφρασμένα με δηκτικότητα και γλωσσική καθαρότητα.

Ο Αρχίλοχος όχι μόνον απαρνείται τα παλαιά, καθιερωμένα ιδανικά του έπους, αλλά συχνά τα διασύρει, προβάλλοντας καινούριες αξίες και θέσεις, που προκύπτουν από τις νέες απαιτήσεις του βίου και από τη νέα αντίληψη για τη ζωή και τον άνθρωπο. Στίχοι με χλευαστικό και αντιηρωικό χαρακτήρα αναίρουν σταθερές παραδόσεις και υποτιμούν κληρονομημένες πεποιθήσεις.

Χαρακτηριστική είναι η ομολογία του Αρχιλόχου σχετικά με την εγκατάλειψη της ασπίδας του, σε μια από τις μάχες που διεξήχθησαν με τους Σαΐους (θρακικά φύλα) για τον έλεγχο της Θάσου. Ο **ρίψασπις ποιητής** μιλά χωρίς καμία ντροπή για την πράξη του, προτάσσοντας το αμείλικτο δίλημμα: την ασπίδα (και το θάνατο) ή τη ζωή.

Σε αντίθεση με τις Σπαρτιάτισσες, οι οποίες ξεπροβόδιζαν τους γιους τους που συμμετείχαν σε μια εκστρατεία με το περίφημο «ή ταν ή επί τας» («μ' αυτήν ή επάνω σ' αυτήν»), ο Αρχίλοχος δηλώνει ευθέως ότι για εκείνον υπέρτερη αξία έχουν η **σωτηρία** και η **επιβίωση**, και όχι το ομηρικό ιδανικό του ηρωικού κλέους, της ευκλεούς πράξης.

Βαγγέλης Στεργιόπουλος

in.gr